

**Бурчак Станіслав Олександрович,**  
*доктор педагогічних наук, професор,  
декан факультету технологічної і професійної освіти  
Глухівського НПУ ім. О. Довженка;*  
**Капась Віталій Васильович,**  
*аспірант спеціальності 015 Професійна освіта  
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

## **ІНТЕРАКТИВНІ ЛЕКЦІЇ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ**

Розвиток професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в умовах педагогічного університету зумовлює необхідність трансформації освітньої діяльності здобувачів вищої освіти [3].

Розглянемо детальніше основні інтерактивні форми організації освітньої діяльності майбутніх педагогів професійного навчання, що були використані в авторській методиці та апробовані під час формувального етапу педагогічного експерименту. Розглянемо використання сучасних інтерактивних лекцій у процесі розвитку професійної компетентності здобувачів, оскільки саме лекція виступає однією із домінантних і водночас традиційних форм освітнього процесу в закладах вищої освіти України [4].

Сам термін «лекція» походить від лат. *lectio* – «читання». Указане поняття використовувалося вже у Древній Греції як вид публічного виступу. Пізніше розвивалося в античному Римі та Середньовіччі. Із часів Демосфена та Цицерона лекцію вважають основним видом виступу на публіці. У подальшому сфера використання лекції розширилася – вона стала розглядатися як вид навчальної роботи (освітньої діяльності) [1].

Протягом багатьох десятиліть у вищій школі значного поширення набула традиційна інформативна лекція. Звісно, вона довгий час виконувала свої основні функції (передавання слухачам готових знань шляхом монологу викладача) і мала ряд позитивних моментів [2]. Водночас в умовах інформаційного суспільства, масмедійного простору традиційна лекція перестала бути єдиним джерелом отримання інформації, тому сучасна освіта вимагає не лише передавати здобувачеві готові знання, а й залучати його до їх здобуття, до використання діалогових форм спілкування, в тому числі й на лекціях. У зв'язку із цим учені-педагоги запропонували інші, більш нові, інтерактивні види лекційних занять.

Розглянемо детальніше сучасні види лекційних занять. Проблемна лекція є активним методом навчання. Особливість проблемної лекції в тому, що на ній нова для слухача інформація подається як невідома, але яку треба «відкрити». Викладач, підводячи крок за кроком здобувачів до мети, створює проблемну ситуацію, чим і спонукає здобувачів до пошуку шляхів її розв'язання.

Бінарна (від лат. *binarius* – «складений з двох частин») лекція (лекція- дискусія) вважається розвитком проблемного повідомлення навчального матеріалу, а тому є актуальною в рамках реалізації на практиці авторської методики. Особливістю такого виду лекційних занять є те, що вони організовані шляхом діалогу двох педагогів споріднених дисциплін.

Найчастіше викладачі моделюють реальну ситуацію, у результаті якої обговорюються теоретичні й практичні питання двома фахівцями (теоретиком і практиком, представниками двох різних течій чи напрямів, викладачами базової дисципліни і методики її навчання тощо). Здобувачі змушені аналізувати різні погляди на одну проблему, приймати якісь із них чи не приймати жодного, а отже, мати власні [1].

Лекція із заздалегідь запланованими помилками (лекція-провокація) дозволяє викладачеві допустити певну кількість типових методичних, фактологічних, змістових чи

поведінкових помилок, що найчастіше допускають здобувачі й молоді вчителі. На початку лекційного заняття викладач має оголосити список помилок здобувачам. Майбутні фахівці мають фіксувати їх у ході лекції. Наприкінці заняття викладач протягом 10–15 хвилин повинен проаналізувати знайдені здобувачами освіти недоліки.

Лекція-пресконференція у більшості випадків проводиться таким чином: здобувачам пропонується письмово поставити запитання викладачеві із запропонованої ним теми. Протягом декількох хвилин майбутні педагоги мають сформулювати свої запитання і передати їх викладачеві. Лектор повинен читати таку лекцію у вигляді зв'язного тексту, відповідаючи паралельно на поставлені запитання, а слухачі мають почути відповіді на них. Завершується така лекція підбиттям підсумків, де викладач оцінює запитання здобувачів як відображення їхніх знань та інтересів [1].

Проведення такого заняття абсолютно не обмежується ні переліком дисциплін освітньої програми підготовки бакалаврів, ні місцем лекції в процесі вивчення конкретної дисципліни.

Лекція-консультація в основному використовується в процесі опрацювання теми, що має переважно практичний характер. Під час такого заняття здобувачі мають можливість поставити запитання викладачеві відразу ж після повідомлення основного матеріалу.

Під час проведення експериментальної роботи використовувалися різні варіанти лекцій-консультацій, серед яких: лекція за отриманим опорним конспектом; лекція в режимі онлайн.

*Лекція за отриманим опорним конспектом* використовується у випадку, коли необхідно висвітлити значний масив освітньої інформації, спрямувавши майбутніх педагогів професійного навчання на самостійне опрацювання рекомендованих лектором літературних джерел.

*Лекція-консультація в режимі онлайн* спрямована на повідомлення матеріалу, його усвідомлення, розуміння й обговорення вже в процесі заняття. Здобувачі мають право ставити запитання лектору в так званому «прямому ефірі», розгортати дискусію, обмінюватися власними думками. У зв'язку із цим і викладач, і майбутні вчителі повинні швидко оцінювати ситуацію, що склалася, реагувати, концентрувати увагу, швидко і точно формулювати запитання, вести дискусію, відстоювати і грамотно аргументувати свої ідеї.

Лекція-бесіда (або лекція-діалог з аудиторією) є найбільш типовою формою активного залучення здобувачів до освітнього процесу педагогічного закладу освіти, що є важливим і корисним у процесі розвитку їхньої професійної компетентності. Під час проведення такого заняття передбачено безпосередній контакт лектора зі слухачами, постановку проблемних запитань і багатоальтернативний підхід до пошуку відповідей на них, що вможлиблюється за умови лише партнерських стосунків між педагогом і здобувачами освіти, поваги до думки майбутніх педагогів.

Перевагою лекції-бесіди (лекції-діалогу) можна вважати те, що вона сприяє зосередженню уваги здобувачів на найбільш важливих питаннях певної теми, визначенню змісту й темпу викладу навчальної інформації, урахування пізнавальні та творчі особливості аудиторії.

Лекція-інтерактив є одним із найновіших видів лекційних занять. Цей вид лекції відрізняється від традиційної інформаційної тим, що в ній організовується двобічний потік інформації (від викладача і від здобувачів). Водночас лекція вміщує низку проблемних запитань від лектора, відрізняється евристичним типом викладання матеріалу, дозволяє переривати розповідь педагога і обговорювати тему, яка виявилася незрозумілою або вкрай цікавою для здобувачів освіти.

Зазначений вид лекційних занять передбачає виступи здобувача або декількох здобувачів з певної теми. Провідним завданням лекції-інтерактиву є викладання матеріалу та активне засвоєння його здобувачами освіти, а не лише обмін думками. У даному

випадку дуже важливим є перехід до наступних, більш творчих етапів навчання (дискусій, доповідей, обговорень, інших творчих форм навчання) [1].

Евристична лекція вможливує формулювання проблеми здобувачами освіти, організацію власних відкриттів, забезпечення умов для створення здобувачами освіти нових освітніх продуктів, що є особистісними творчими якістьми в рамках нашого дослідження.

Лекція-візуалізація (від лат. *visualis* – «зоровий») використовується в рамках пошуку способів реалізації на практиці дидактичного принципу наочності, тобто «спрямовується на одночасне застосування зорової і слухової пам'яті здобувачів вищої освіти» [3]. Особливістю проведення такого лекційного заняття є використання демонстраційних матеріалів, різноманітних форм наочності, опорних сигналів (ілюстрацій, графіків, таблиць, схем, комп'ютерних презентацій тощо), що разом із доповненням словесної інформації є носіями корисної інформації [2].

Певну відмінність від лекції-візуалізації має лекція із мультимедійним супроводом. Цей різновид інноваційних лекцій передбачає фрагментарне використання педагогом мультимедійних засобів (на відміну від лекції-візуалізації, що являє собою низку взаємозалежних відеофрагментів).

Отже, нами представлено характеристику різновидів інтерактивних лекційних занять (проблемна лекція, бінарна лекція (лекція-дискусія), лекція із задалегідь запланованими помилками (лекція-провокація), лекція-пресконференція, лекція-консультація, лекція-діалог (лекція-бесіда), лекція-інтерактив, евристична лекція, лекція-візуалізація, віделоекція, лекція із мультимедійним супроводом), які відіграють позитивну роль у процесі розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в процесі фахової підготовки.

#### **Список використаної літератури**

1. Бурчак С. О. Розвиток творчості майбутніх учителів математики: методичні рекомендації. Суми: Видавець Вінниченко М. Д., 2021. 274 с.
2. Марцева Л. А. Моделювання процесу формування професійно важливих якостей у студентів технічного коледжу. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2012. № 3 (21). С. 246–253.
3. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції. *Вісник АПН України : Педагогіка і психологія* / редкол. В. Г. Кремень (голов. ред.) та ін. Київ, 2008. Вип. 1 (58). С. 57-69.
4. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навчальний посібник/ О.М. Пехота, В.Д. Будаєв, А.М. Старева, К.Ф. Нор, В.І. Шуляр, І.М. Михайлицька, І.В. Манькусь. К.: Видавництво А.С.К., 2003. 240с.